Resumen de Tesis Doctoral

John Freddy Quijano Urreste: Análisis de la imagen del pueblo colombiano en la prensa nacional española a través del léxico. Valencia: Universitat Politècnica de València

Desde hace más de dos décadas la imagen del pueblo colombiano se ha venido construyendo gota a gota. La atmosfera que ha encerrado su imagen y el universo léxico delimitado a temáticas específicas, han dictado el referente discursivo en los diarios españoles con patrones concretos, vinculados principalmente a la inmigración, crimen, sicariato y narcotráfico; básicamente estos patrones formaron el común denominador de este pueblo. Las constantes publicaciones de estas temáticas tendieron a resaltar características y manifestaciones de referente claramente negativo, donde la argumentación se elaboró desde la inestabilidad y la delincuencia. De esta forma, los diarios nacionales españoles centraron sus publicaciones, en su mayoría, a sucesos delictivos de colombianos en España que iban desde el robo hasta el asesinato, y de Colombia desde la pobreza hasta la violencia extrema, provocando una reacción directa en los imaginarios de los lectores y diseminando la representación de este colectivo como delincuentes, pobres y marginados víctimas de la guerra interna y victimarios por ser los narcotraficantes. La adjetivación y el señalamiento posibilitaron tener un referente claro con características concretas. De esta forma la imagen de la inestabilidad, delincuencia y criminalidad se volvió un sinónimo de nacionalidad (colombiano) en los españoles. Esta imagen acuñada en sus pensamientos permitió tener un referente de este colectivo, incluso en noticias donde no se señaló la nacionalidad del implicado. Estas esferas determinaron la idea central del discurso hacia esta nacionalidad y lo que los lectores esperaban encontrar en los diarios. Las políticas de gobierno con referente a la inmigración, disimuladas a través de los medios, lograron instaurar un sentido de miedo y rechazo hacia el colectivo colombiano. De esta manera, la transmisión de información enfocada principalmente en hechos delictivos y bajo el argumento de los organismos de estado, se transformó en opinión pública nacional.

Desde este marco referencial, el presente trabajo de investigación examina la imagen del pueblo colombiano recreado en los diarios españoles a través del uso léxico y temático de sus publicaciones en el 2011. El estudio se centra en palabras clave que representan a este pueblo (C5: *Colombia, colombiano, colombiana, colombianos y colombianas*) que concretan la idea en los imaginarios de los receptores. El análisis tiene como meta identificar, mediante el análisis discursivo cuantitativo y cualitativo, patrones que ayudan a la creación de una imagen parcializada del colombiano, como también resaltar la continuidad de los mismos patrones contrastando los resultados de los análisis con anteriores investigaciones realizadas hacia el C5. El estudio se basa en un corpus de artículos periodísticos, donde se menciona al C5, publicados en los diarios *ABC* y *El País*. Se propone sondear el manejo léxico de los artículos, frecuencias de palabras clave, *wordlist*, clústeres, concordancias y asociaciones temáticas, Para ello, se examina la frecuencia en que aparecen las palabras claves, su sentido con relación a la construcción de la connotación del colombiano y los contextos discursivos que las incluyen. Se pretende observar si realmente se continúa en 2011 con la manifestación estereotipada (según estudios) para el colectivo colombiano en los dos diarios españoles.

Para lograr este objetivo, el corpus de noticias periodísticas está constituido con unas 821,321 palabras, extraídas de las hemerotecas digitales de estos dos diarios que están entre los de mayor tirada en el territorio español. Todas las noticias fueron publicadas entre el 1 enero y el 31 de diciembre de 2011. Este corpus nos permitió analizar las publicaciones de 1491 artículos donde se mencionó de alguna forma a las variantes de C5. Para concretar el fin, el método de análisis utilizó elementos de la lingüística del corpus, así como herramientas y enfoques propios del análisis de contenido y del análisis crítico del discurso, donde se realizaron dos tipos de análisis, uno cuantitativo (de contenido) y otro cualitativo (discursivo). El marco teórico se basó principalmente en estudios sobre el papel del periodismo, ideas principales de la *Agenda setting*, Teoría del encuadre (*Frame*), Teoría de la relevancia, Lengua y poder, Herramientas de persuasión, control y manipulación, Discurso formador de ideología, Operación LUDECO, Estereotipo, y del Análisis crítico del discurso. Se elaboró una idea de

cómo las primeras cuatro teorías se utilizan en los medios para lo que se ha llamado en este estudio como “Prácticas conectadas”.

Los resultados obtenidos de los diferentes análisis permitieron observar que aunque hay más variedad de noticias, los focos y encuadres persiguen la línea de los patrones referentes a la connotación construida del C5. En la forma discursiva, se identifica el sensacionalismo, lo impactante y las cifras como recurso para la aprobación de sus publicaciones y la fluidez de su información. A su vez, el análisis permite ver un “tinte” en sus enfoques próximos a lo melodramático, además de elementos retóricos propios de la crónica y otros netamente escritos desde ésta. Conforme al estudio de los sistemas básicos de creencias compartidas, todavía se continúan organizando en el imaginario de los receptores la representación del colombiano enmarcado dentro de la connotación descrita anteriormente. En este sentido, esto sería solo una forma de indicar que el poder de los medios de comunicación ejerce un control y dominio que se refleja en lo discursivo en el trabajo de los productos comunicativos, y que podría representar una forma de reproducción directa del poder de las elites, de dominio y abuso de poder.

Palabras clave: Léxico, palabras clave, *clusters*, *wordlist*, análisis crítico del discurso, análisis de contenido, medios de comunicación, periodismo, discurso, estereotipo.

Keywords: Lexicon, keywords, clusters, wordlist, critical discourse analysis, discourse, content analysis, mass media, journalism, discourse, stereotype.

Resum de la Tesi Doctoral

John Freddy Quijano Urreste: Anàlisi de la imatge del poble colombià en la premsa nacional espanyola a través del lèxic. València: Universitat Politècnica de València.

Des de fa més de dos dècades la imatge del poble colombià s'ha construït gota a gota. L'atmosfera que ha tancat la seua imatge i l'univers lèxic delimitat a temàtiques específiques, han dictat el referent discursiu en els diaris espanyols amb patrons concrets, vinculats principalment a la immigració, crim, sicariat i narcotràfic; bàsicament estos patrons van formar el comú denominador d'este poble. Les constants publicacions d'estes temàtiques van tendir a ressaltar característiques i manifestacions de referent clarament negatiu, on l'argumentació es va elaborar des de la inestabilitat i la delinqüència. D'esta manera, els diaris nacionals espanyols van centrar les seues publicacions, majoritàriament, a successos delictius de colombians a Espanya que anaven des del robatori fins a l'assassinat, i de Colòmbia des de la pobresa fins a la violència extrema, provocant una reacció directa en els imaginaris dels lectors i disseminant la representació d'este col.lectiu com a delinqüents, pobres i marginats víctimes de la guerra interna i victimaris per ser els narcotraficants. L'adjectivació i l'assenyalament van possibilitar tindre un referent clar amb característiques concretes. Així doncs, la imatge de la inestabilitat, delinqüència i criminalitat es va tornar un sinònim de nacionalitat (colombià) en els espanyols. Esta imatge encunyada en els seus pensaments va permetre tindre un referent d'este col.lectiu, fins i tot en notícies on no es va assenyalar la nacionalitat de l'implicat. Estes esferes van determinar la idea central del discurs cap a esta nacionalitat i el que els lectors esperaven encontrar als diaris. Les polítiques de govern amb referent a la immigració, dissimulades a través dels mitjans, van aconseguir instaurar un sentit de por i rebuig cap al col.lectiu colombià. D'aquesta manera, la transmissió d'informació enfocada principalment en fets delictius i sota l'argument dels organismes d'estat, es va transformar en opinió pública nacional.

Des d'este marc referencial, el present treball d'investigació examina la imatge

del poble colombià recreat als diaris espanyols a través de lús lèxic i temàtic de les seues publicacions en el 2011. L'estudi es centra en paraules clau que representen a este poble *(C5: Colòmbia, colombià, colombiana, colombians i colombianes)* que concreten la idea en els imaginaris dels receptors. L'anàlisi té com a meta identificar, mitjançant l'anàlisi discursiu quantitatiu i qualitatiu, patrons que ajuden a la creació d'una imatge parcialitzada del colombià, com també ressaltar la continuïtat dels mateixos patrons contrastant els resultats de les anàlisis amb anteriors investigacions realitzades cap al C5. L'estudi es basa en un corpus d'articles periodístics, on es menciona al C5, publicats als diaris *ABC* i *El País.* Es proposa sondejar el maneig lèxic dels articles, freqüències de paraules clau, *wordlist*, clusters, concordances i associacions temàtiques. Per això, s'examina la freqüència en què apareixen les paraules clau, el seu sentit amb relació a la construcció de la connotació del colombià i els contextos discursius que les inclouen. Es pretén observar si realment es continua en 2011 amb la manifestació estereotipada (segons estudis) per al col.lectiu colombià en els dos diaris espanyols.

Per a aconseguir este objectiu, el corpus de notícies periodístiques està constituït amb unes 821,321 paraules, extretes de les hemeroteques digitals d'estos dos diaris que estan entre els de major tirada al territori espanyol. Totes les notícies van ser publicades entre l'1 de gener i el 31 de desembre de 2011. Este corpus ens va permetre analitzar les publicacions de 1491 articles on es va mencionar d'alguna manera a les variants de C5. Per a concretar el fi, el mètode d'anàlisi va utilitzar elements de la lingüística del corpus, així com ferramentes i enfocaments propis de l'anàlisi de contingut i de l'anàlisi crític del discurs, on es realitzaren dos tipus d'anàlisi, un quantitatiu (de contingut) i altre qualitatiu (discursiu). El marc teòric es va basar principalment en estudis sobre el paper del periodisme, idees principals de l'*Agenda setting*, Teoria de l'enquadre (*Frame*), Teoria de la relevància, LLengua i poder, Ferramentes de persuasió, control i manipulació, Discurs formador de ideologia, Operació LUDECO, Estereotipus, i de l'Anàlisi crític del discurs. Es va elaborar una idea de com les primeres quatre teories s'utilitzen en els mitjans per al que s'ha anomenat en l'estudi com a “Pràctiques connectades”.

Els resultats obtinguts de les diferents anàlisis van permetre observar que encara que hi ha més varietat de notícies, els focus i enquadraments perseguixen la línia dels patrons referents a la connotació construïda del C5. En la forma discursiva, s'identifica el sensacionalisme, l'impactant i les xifres com a recurs per a l'aprovació de les seues publicacions i la fluïdesa de la seua informació. Així mateix, l'anàlisi permet veure un "tiny" en els seus enfocaments pròxims al melodramatisme, a més d'elements retòrics propis de la crònica i altres netament escrits des d'esta. Conforme a l'estudi dels sistemes bàsics de creences compartides, encara es continuen organitzant en l'imaginari dels receptors la representació del colombià emmarcat dins de la connotació descrita anteriorment. En este sentit, açò seria només una forma d'indicar que el poder dels mitjans de comunicació exercix un control i domini que es reflexa en allò que és discursiu en el treball dels productes comunicatius, i que podria representar una forma de reproducció directa del poder de les elits, de domini i abús de poder.

Paraules clau: Lèxic, paraules clau, c*lusters, wordlist*, anàlisi crítica del discurs, anàlisi de contingut, mitjans de comunicació, periodisme, discurs, estereotip.

Summary of the PhD thesis

Analysis of the image of the Colombian people in the national Spanish press through the lexicon.

John Freddy Quijano Urreste
Universitat Politècnica de València
Departamento de Lingüística Aplicada

The image of the Colombian people has been built up in the Spanish press over the past decades. The atmosphere creating the image and the lexical universe is limited to certain themes and this has meant that the discourse used in the Spanish newspapers follows concrete patterns, mainly related to immigration, crime, hired killers and drug trafficking; basically those patterns have formed the common denominator of the Colombians. The continuous publication of these themes highlights characteristics and manifestations with a clearly negative tendency, whereas the argumentation is based on political instability and delinquency. Thus, the national Spanish newspapers focus their publications mainly on criminal activities carried out by Colombians in Spain, from theft to murder, and on the situation in Colombia, relating topics like poverty and extreme violence, generating a direct reaction in the imagination of the readers and spreading the representation of Columbians as delinquents, poor people and outcast victims of an internal conflict and as criminals and drug traffickers. This link has made it possible to have a clear concept with concrete characteristics. In this way the image of instability, delinquency and crime has become a synonym for the nationality of the Colombians within the Spanish public. That image, embedded in their way of thinking, allows for a specific concept about the Colombians, even in news topics where the nationality of the person concerned has not been specified. The atmosphere created determines the central idea of the discourse towards the Colombian nationality and about what the readers expect to find in the newspapers. The governmental politics concerning immigration, concealed in the media, has managed to establish a sense of fear and rejection towards Colombians. Therefore, the transmission of information focused mainly on criminal activities, in combination with the arguments of the Spanish government, has dominated national public opinion.

Within this framework, the present study examines the image of the Colombian people, recreated in the Spanish press through the lexical and thematic content in their publications during the year 2011. The study centers on the keywords that represent the focus group, abbreviated here as C5: *Colombia, colombiano, colombiana, colombianos* and *colombianas*, and that conjure up a specific idea in the imagination of the readers. The objective of the present study is to identify, by means of a quantitative and qualitative analysis of the discourse, the patterns that lead to the creation of a partial image of the Colombian people, as well as to highlight the continuity of the same patterns, contrasting with the results of previous investigation about the C5. The study is based on a corpus of newspaper articles that mention the C5, published in the Spanish dailies *ABC* and *El País*. The purpose is to investigate the lexical use in the articles, the frequency of the key words, wordlists, clusters, concords and thematic associations. To this end, the frequency of the key words used, their meaning related to the construction of the connotation of the Colombians and the discursive contexts in which they appear are examined. The study aims to determine if the stereotyped manifestation of the Colombian collective (according to previous studies) actually continues in these two Spanish diaries during the year 2011.To achieve this goal, the corpus of the news articles (821,321 words) was compiled, extracted from the digital newspaper archives, these being amongst the diaries with the highest circulation in the Spanish territory. All the news articles were published between the 1st of January and the 31st of December of the year 2011. This corpus allowed us to analyze the contents of 1491 articles that mentioned in some way or another the variants of the C5. The analysis used methods appropriate in corpus linguistics as well as tools and approaches of content analysis and critical discourse analysis, specifically, a quantitative analysis of the content and a qualitative analysis of the discourse. The theoretic framework is based mainly on studies about the role of journalism, the principal theories of Agenda Setting, Frame Theory, Relevance Theory, Language and Power, persuasion tools, control and manipulation, discourses that form ideologies, Operation LUDECO, stereotypes and critical discourse analysis. The central idea focuses on how the four first theories are used in the media for what is named in the present study as “Connected Practices”.

The results achieved from the different analyses allowed us to observe that even though there is more variety in the news topics, the focus and the framing follow the line of the established patterns with the connotation built around the C5. In the discursive style, sensationalism, the most striking news events and the use of numbers as a way to achieve the approval of the publication and the fluidity of the information, were identified. At the same time, the analysis allows us to see a “touch” of melodrama, as well as rhetorical elements that belong to the chronicle. According to the study of the basic systems of shared beliefs, the organization of the representation of the Colombian people, with the connotation as mentioned before, in the imagination of the readers is still going on. In this sense, this may indicate the power the mass media exerts, the control and authority that are reflected in a discursive manner in the products of communication, and that this represents a way of direct reproduction of the power of the elite, of its control and abuse of power.

Keywords: Lexicon, keywords, clusters, wordlist, critical discourse analysis, content analysis, mass media, journalism, stereotype.